

У Београду су се 8. новембра састали председници и премијери РС и Србије у оквиру Савета за сарадњу Србије и РС. До тада је прошло већ више од две године како је ово тело установљено, а да се у међувремену ниједном није састало. Подсећања ради, највиши српски званичници с две стране Дрине први и једни пут до тада су се састали пошто су у Бањалуци потписали Споразум о специјалним и паралелним везама између Србије и РС. Било је то 26. септембра 2006. године, када је и утемељен поменути Савет за сарадњу. У међувремену, било је пуно манифестација политичке српско-српске сарадње, али се мало у чему одмакло у развијању свеобухватне сарадње; постоји, наиме, тек неколико вредних изузетака који потврђују ово непријатно правило.

На питање зашто је то тако, из београдске перспективе било је различитих одговора: неки су смислени, неки више личе на изговоре. Љиљана Смајловић и Дејан Вук Станковић, двоје београдских политичких аналитичара који су упућенији од многих других тамошњих колега, а и спадају међу ретке који су заинтересовани за овај проблем, наводе неколико кључних разлога због којих сарадња између Србије и РС тапка у месту. „НР“ је с њима разговарао неколико дана пре последњег састанка председника и премијера РС.

(Пре)окупирани собом

За Станковића, до захлађења односа је дошло из два разлога. „Једно је превелика заокупљеност собом, и Србије и РС. Дакле, и РС и Србија се баве својим унутрашњим проблемима, што за последицу има изостајање свести о томе да односе између српског народа с ове и с оне стране Дрине треба продубљивати и усавршавати. Друга ствар је једна помало менталитетска особина Срба уопште, а то је једна врста инерције и несклоности ка неком практичном раду, односно ка остваривању идеја које су много пута већ исказане и много пута медијски громогласно најављиване. Дакле, спој те две ствари, заокупљености собом и инерције, чини да је у овом тренутку ниво сарадње између Србије и РС само симболичан и само везан за неку реторику, а много мање за неке конкретне послове. Ја сумњам да нема политичке воље ни са једне ни са друге

стране Дрине да се сарађује: мислим да ту политичку вољу имају сви актери на политичкој сцени и у Србији и у РС, било да су у опозицији, било да су у власти. Јер, просто, сарадња између Србије и РС је нешто сасвим природно, а, друго, то је нешто што је дозвољено Дејтонским споразумом. Шта више, Дејтонски споразум отвара могућност за много продуктивнију и већу сарадњу него што то сада у реалности имамо“, уверава Станковић за „НР“.

Он прихвата чињеницу да су и Србија и РС изложене одређеним међународним притисцима, али сматра да ти притисци не представљају пресудни чинилац за, како каже, хлађење односа с две стране Дрине. „Мислим да је посредни пре нека врста недостатка политичке визије између та два дела српског народа, него што је реч о притисцима који ту нешто спречавају. Дејтонски споразум пружа оквире које прихвата међународна заједница, па ни ти оквири нису испуњени, а да не говоримо о неким другим аспектима, пре свега политичке, дипломатске и друге сарадње који не постоје, а који би можда били контроверзни за међународну заједницу. Ја мислим да је више у питању следеће: нису избори, нема више нико обавезу да о томе говори, с времена на време се појави нека изјава да се 'потврди приврженост сарадњи', док све остало, заправо, стоји у месту. Ако ћемо да будемо искрени, та сарадња РС и Србије, мимо инвестиција Србије у РС и мимо неких политичких декларација, никада није ни била тако велика“, сматра Станковић.

Бивша главна и одговорна уредница „Политике“ Љиљана Смајловић такође оцењује за „НР“ да је дошло до хлађења односа између РС и Србије, али сматра да је то, преваходно, због заокупљености власти у Београду питањем Косова и Метохије.

„Ја мислим да разлог није зато то се Београд охладдио према Бањалуци, односно да сигурно разлог није то што се из Београда не види тако јасно оно што виде Ричард Холбрук и Педи Ешдаун кад пишу да је БиХ на ивици пропасти. Београд, уствари, води једну компликовану битку око Косова и око ЕУ: он хоће да се приближи ЕУ, а да се истовремено бори за Косово. При томе, за Београд су Додикове изјаве о могућем распаду БиХ страховита компликација и терет и то, једноставно, није приоритет; а са друге стране, мислим да Додик доста успешно води ту своју битку и да му, можда, помоћ из Београда и није неопходна. Значи: Додику помоћ из Београда не недостаје колико би Београду подршка Додику била терет у односима и са Бриселом и са Вашингтоном. Београд види исто оно што и Додик види : да ако Косово може да се отцепи, може да се отцепи и РС, односно свакако се отвара таква могућност. Тим пре што у међународној заједници мора да дође до неког новог договора између Русије и САД. Они морају да се договоре ко ће убудуће моћи да проглашава нове државе, ко ће кога да признаје, јер је нарушено начело суверености и нарушен је један договор који постоји још од Хелсиншке повеље из седамдесетих година прошлог века. Мораће да

дође до новог споразума и у том новом споразуму није искључено да БиХ и питање односа њених ентитета са суседним државама буду реевалуирани и, у том смислу, то Београд види, али Београду уопште не одговара да у овом моменту о томе говори зато што стварно има прече проблеме. И кад је Косово прогласило независност ни Коштуничина влада није хтела да каже 'е, сада се отвара питање БиХ', а камоли влада Бориса Тадића која је обећала грађанима да ће битно да се приближи чланству у ЕУ“, објашњава Смајловићева.

Политички вакуум?

Разлоге због којих званични Београд до сада у озбиљнијој мери није користио ни погодности сарадње са РС предвиђене Дејтонским споразумом, Смајловићева добрим делом налази у политичким околностима у региону.

„Знамо да је Дејтонски споразум, а пре њега и онај Вашингтонски споразум, предвидео врло блиске, можда чак и конфедеративне везе са суседним државама - па се то није никад примењивало. Много ствари из Дејтона се није примењивало, а примењивало се много тога што није из Дејтона. Значи, Београд је морао да води рачуна о Косову и пре две године и сада и у Бриселу, и то на начин да ни РС ни БиХ нису приоритет. Међутим, мислим да је Додику помагало протеклих година то што је имао изразиту подршку из Београда. Ја не знам да ли њему и његовој бици сада одмаже то што подршка Београда помало изостаје, али ја имам разумевања и за позицију Београда која је у овом моменту заиста страховито тешка. Мислим да је у Београду, просто, превагнуло следеће: немојте да радимо ништа што ће да искомпликује те две тешке битке. Знате, Београд води рачуна и о томе да је покварио односе са неким државама у региону: у моменту кад ви протерујете амбасадоре Црне Горе и Македоније и када нису најбољи односи ни са Хрватском, а о Албанији да и не говорим, онда то није тренутак да се драматично поправљају и интензивирају односи само са Бањалуком. И зато мислим да је реч ту о једној дипломатској опрезности Београда, која не говори о некој суштинској разлици у гледању ни на БиХ, ни на РС“, закључује Смајловићева.

Дејан Вук Станковић сматра да управо чињеница да се пуно политичке, медијске и сваке друге енергије с обе стране Дрине троши на фундаментална питања која су отворена - битно утиче на изостанак конкретних пројеката који би требало да утемеље чвршћу сарадњу између Србије и РС.

„Све се своди на декларације, на изражавање опште политичке воље, а за мало тога имате простора да радите конкретно. Сарадња је конкретан подухват, рецимо, у домену привредне сарадње, у домену инвестиција, у домену заједничких пројеката који треба да омогуће заједнички наступ на регионалном, на европском, па можда чак и на светском тржишту. То подразумева да политичари креирају околности које ће касније привреда успети да материјализује на најбољи могући начин. Тог неког замајца за сарадњу нема и више мислим, понављам, да је то производ менталитетске инерције која пролази кроз сваког политичара, као што, на жалост, пролази и кроз велики број гарађана и с једне и с друге стране Дрине“, сматра Станковић.

То, међутим, додаје наш саговорник, не може да буде оправдање зато што нема чвршће сарадње између Србије и РС, а посебно је неприхватљиво што се о изостанку такве сарадње мало и говори.

„Мени се чини да има пуно неприлика и невоља и са једне и са друге стране појединачно, а да не постоји свест о томе да се те невоље могу заједничким напором и заједничком активношћу савладати. Ваљда зато и нема неке потребе за сарадњом, ваљда зато та сарадња стоји за нека друга времена, можда за неку кампању или за неку другу политичку гарнитуру - остаје да се види. Ја стичем неки благи утисак да овде и тамо, мимо критичке јавности, мимо новинара и појединаца који прате догађаје и учествују у дебатама - то питање нико ни не покреће. Постоји фокус на оно што је проблем у Србији, на оно што је проблем у РС, а да не постоји нека свест да се ти проблеми решавају заједничком акцијом“, закључује Станковић.

(Текст је објављен у бањалучком недељнику „Нови Репортер“ 13.11.2008.)